

УДК 303.732.4[364:332.122]

DOI: 10.25140/2411-5215-2019-2(18)-121-128

Альона Ревко

СИСТЕМНО-СИНЕРГІЙНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В СИСТЕМІ СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ПРОСТОРУ РЕГІОНУ

Алена Ревко

СИСТЕМНО-СИНЕРГЕТИЧЕСКАЯ ПАРАДИГМА РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ СОЦИОГУМАНИТАРНОГО ПРОСТРАНСТВА РЕГИОНА

Alona Revko

SYSTEM-SYNERGETIC PARADIGM OF SOCIAL INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN THE SYSTEM OF THE SOCIO-HUMANITARIAN SPACE OF THE REGION

Стаття присвячена дослідженню системно-синергійної парадигми прояву соціальної інфраструктури в умовах формування та розвитку соціогуманітарного простору регіону. Доведено, що система соціальної інфраструктури регіону формується в триєдності матеріальної, інформаційної та синергійної основ. Встановлено, що в аспекті функціонування соціогуманітарного простору регіону система соціальної інфраструктури представлена такими підсистемами (компонентами), як культурологічна інфраструктура, освітня інфраструктура, медична інфраструктура, спортивно-фізкультурна інфраструктура та інформаційна інфраструктура. Визначено основні функції системи соціальної інфраструктури, які сприяють поєднанню державної та регіональної політики в напрямі розвитку системи соціальної інфраструктури регіону та підвищення якості життя населення.

Ключові слова: соціальна інфраструктура; соціогуманітарний простір; система; синергетичний феномен; функція.

Рис.: 2. Бібл.: 8.

Статья посвящена исследованию системно-синергетической парадигмы проявления социальной инфраструктуры в условиях формирования и развития социогуманитарного пространства региона. Доказано, что система социальной инфраструктуры региона формируется в триединстве материальной, информационной и синергетической основ. Установлено, что в аспекте функционирования социогуманитарного пространства региона система социальной инфраструктуры представлена такими подсистемами (компонентами), как культурологическая инфраструктура, образовательная инфраструктура, медицинская инфраструктура, спортивно-физкультурная инфраструктура и информационная инфраструктура. Определены основные функции системы социальной инфраструктуры, которые способствуют объединению государственной и региональной политики в направлении развития системы социальной инфраструктуры региона и повышения качества жизни населения.

Ключевые слова: социальная инфраструктура; социогуманитарное пространство; система; синергетический феномен; функция.

Рис.: 2. Библ.: 8.

The article is devoted to the study of the system-synergetic paradigm of the manifestation of the social infrastructure in the conditions of the formation and development of the socio-humanitarian space of the region. It is proved that the system of the social infrastructure of the region is formed in the trinity of material, informational and synergetic basis. It has been established that in the aspect of the functioning of the socio-humanitarian space of the region, the social infrastructure system is represented by such subsystems (components) as: cultural infrastructure, educational infrastructure, medical infrastructure, sports and physical culture infrastructure and information infrastructure. The main functions of the social infrastructure system, which contribute to the unification of state and regional policies in the direction of the development of the social infrastructure of the region and improving the quality of life of the population, are identified.

Keywords: social infrastructure; socio-humanitarian space; system; synergetic phenomenon; function.

Fig.: 2. References: 8.

JEL Classification: H54; P00; R1

Постановка проблеми. Гармонійний розвиток України, в якій людина відчуватиме себе соціально захищеною, економічно забезпеченою та інформаційно підготовленою, неможливий без ефективного та стабільного розвитку соціальної інфраструктури як невід'ємної складової соціогуманітарного простору регіону.

Серед актуальних проблем регіонального ландшафту України особливого значення набувають ті, що пов'язані з формуванням соціальної інфраструктури. Саме вона є матеріальною та організаційною основою задоволення багатьох життєвих потреб населення. Проте кризові процеси минулих років в економіці України негативно позначилися на соціальній інфраструктурі та соціальному самопочутті регіонів, зменшилася кількість підприємств, організацій, закладів та установ у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність особливостей просторового розвитку, формування системи соціальної інфраструктури регіону широко висвітлюється вітчизняними та закордонними вченими, серед яких необхідно відзначити: Р. Броля [7], М. Бутка [2], К. Вітковського [6], Л. Мельник [4], Т. Пепа [1], Л. Семів [3], Д. Старошчиць [6] та інших. Відзначаючи вагомість внеску вітчизняних та закордонних науковців у дослідження проблем формування соціальної інфраструктури потребує поглибленого дослідження саме системно-синергетична парадигма її розвитку як каталізатора модернізації соціогуманітарного простору регіонів України.

Мета статті. Головною метою цієї статті є дослідження системно-синергійної парадигми прояву соціальної інфраструктури в умовах формування та розвитку соціогуманітарного простору регіону.

Виклад основного матеріалу. У регіональному вимірі соціальну інфраструктуру трактують як сукупність територіальних функціональних систем, кожна з яких включає сфери та види діяльності, які забезпечують створення загальних умов для нормальної життєдіяльності населення. Вона сприяє відтворенню головної продуктивної сили суспільства - людини, її духовному й фізичному розвитку [1, с. 13].

Система (від грец. «система» - утворення, складення) – це: 1) будь-яка речовино-енергетична або концептуальна сукупність взаємопов'язаних складових, об'єднаних прямими і зворотними зв'язками в деяку єдність; 2) певним чином упорядкована матеріально-інформаційна сукупність, яка саморозвивається і саморегулюється, існує як відносно стійке єдине ціле за рахунок взаємодії, розподілу й перерозподілу речовин, енергії, інформації, які наявні, надходять ззовні або продукуються цієї сукупністю, і забезпечує переважання внутрішніх зв'язків (у тому числі переміщень речовини, енергії та передачі інформації) над зовнішніми [2, с. 7].

Згідно з Л. Фон Берталанфі, система – це сукупність елементів, що перебувають у постійній взаємодії один з одним [3, с. 28]. У загальному вигляді система являє собою сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів для виконання певного завдання. Крім того, система повинна обов'язково має мету функціонування. Головною метою функціонування системи соціальної інфраструктури є створення фундаменту для розвитку соціальної сфери регіонів, забезпечення і збереження доступності соціальних послуг, сприяння гармонійному та якісному людському розвитку.

Як справедливо зазначає Л. Г. Мельник, для розвитку система має вирішити дві проблеми – мати джерело енергії і бути внутрішньо структурованою (організованою). Ці проблеми вирішуються шляхом її відкритості, метаболізму (процесу перетворення, обміну речовиною та енергією із зовнішнім середовищем), стаціонарності (стану, за якого деякі суттєві величини не змінюються з часом), гомеостазу (того, що робить будь-яке ціле, складене з частин, самоорганізованою системою) [4, с. 77-78, 62].

На нашу думку, будь-яка система має матеріально-інформаційну природу, формується у триєдності матеріальної, інформаційної та синергетичної основ.

Матеріальна основа представлена сукупністю об'єднаних у системне ціле матеріальних елементів, що дозволяють здійснювати комплекс функцій, необхідних для існування і розвитку системи. Основне призначення матеріальної основи – силове, тобто виконання роботи щодо здійснення метаболізму. На рівні закладів та установ соціальної інфраструктури матеріальну основу формують матеріальні активи (будівлі, споруди, обладнання, інструменти, матеріали тощо). Крім того, функції матеріальної основи виконує кадровий потенціал інфраструктури, який одночасно є і носієм інформаційної основи. На рівні територіальних громад матеріальну основу утворюють матеріальні активи економічних суб'єктів, зокрема тих, які формують інфраструктуру регіону, а також об'єкти матеріальної природи.

Інформаційна основа є нематеріальною сутністю системи, яка об'єднує в системне ціле матеріальні елементи системи та забезпечує в просторі та часі впорядкованість системи (включаючи її стійкість і адекватну змінюваність). Це закріплений пам'яттю енергетичний потенціал системи, тобто її здатність змінюватися в просторі та часі за суворо визначеними програмами (здатність відтворювати відмінні властивості (певні стани) системи). Основне призначення інформаційної основи – управління процесами роботи, яку виконує система для здійснення метаболізму. Необхідно зазначити, що метаболізм (обмін), що відбувається між окремими підсистемами, а також між системою і зовнішнім середовищем, – це не лише обмін ресурсами та енергією, а й обмін інформацією. Він необхідний такою ж мірою, як і обмін матеріальними субстанціями. Інформаційний обмін відбувається як між системою і зовнішнім середовищем, так і між різними компонентами (підсистемами) всередині самої системи. Подібні інформаційні контакти можливі лише за умови, по-перше, наявності в підсистем певної пам'яті (тобто здатності фіксувати і відтворювати інформацію), а по-друге, використання ними певного інформаційного коду (тобто своєрідної мови), зрозумілого всім елементам системи. Без подібного «спілкування» окремих частин системи були б неможливі ані феномен відкритості з притаманними йому функціями метаболізму, ані феномен стаціонарності з притаманними йому функціями підтримання гомеостазу. На рівні регіону інформаційну основу формують законодавча база (і реальні традиції її виконання), інститути громадянського суспільства, соціально-економічні зв'язки, система організації та підпорядкування, мотиваційні інструменти тощо [2, с. 7-10]. Нині система соціальної інфраструктури соціогуманітарного простору регіонів України формується в умовах децентралізованого управління, які передбачають передачу значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності від виконавчої влади до територіального самоврядування, а також партисипації територіальних громад та інститутів громадянського суспільства.

Слід зазначити, що інформаційна основа системи забезпечується функціонуванням комплексу матеріальних і нематеріальних засобів збирання, обробки, передачі, фіксації і відтворення інформації. Вона реалізує три найважливіші групи функцій: а) формує пам'ять системи та її підсистем; б) проводить збір, обробку та аналіз первинної інформації; в) здійснює продукування нової інформації. Крім того, інформаційна основа може функціонувати лише в єдності з матеріальними засобами (матеріальною основою), що забезпечують функції виконання необхідної роботи зі збирання та переробки інформації.

З 1970-х років у економічній науці все більше панує думка, що найважливішим чинником функціонування будь-якої системи є синергетичний феномен, який виявляється в кооперативній поведінці окремих компонентів, які об'єднуються в єдине ціле [5, с. 146–148]. Розвиток системи соціальної інфраструктури регіонів України, на наш погляд, повинен будуватися на поєднанні та узгодженні дій усіх рівнів влади та інститутів громадянського суспільства на принципах синергійності.

Синергійний феномен обумовлює взаємодію окремих частин системи між собою, у результаті чого вони починають діяти як єдине ціле [4, с. 83]. Наслідком явища синергії може бути виникнення системи, тобто цілого, яке більше за суму окремих частин, які його складають. Наслідком діяльності такого цілого є так званий синергетичний ефект, коли ресурсний потенціал системи в процесі спільної діяльності її компонентів, об'єднаних для досягнення спільної мети, виявляється більшим чи меншим за умовну суму ресурсного потенціалу окремих компонентів. При позитивному синергетичному ефекті спільна діяльність дозволяє окремим компонентам системи підвищити ефективність своєї діяльності. Символічно це записується формулою: « $2 + 2 = 5$ ». При негативному синергійному ефекті спільний потенціал виявляється нижчим за суму потенціалів окремих учасників ($2 + 2 < 4$). У цьому випадку можна стверджувати, що спільна діяльність починає заважати окремим елементам системи.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Синергійний ефект не є величиною сталою і залежить від стану системи (наприклад, обсягу та якості послуг, кадрового забезпечення, якості управління і т. ін.). Зокрема, при певному стані зазначених факторів, що залежать від внутрішніх і зовнішніх умов, буде спостерігатися позитивний синергетичний ефект, який може досягати екстремуму (тобто максимальної величини) за найбільш оптимальних умов. Однак існують і такі умови (внутрішній стан системи та параметри зовнішнього середовища), коли може наставати негативний синергійний ефект (негативна синергія).

Для того щоб явище синергетизму відбулося, необхідна наявність у елементів системи цілої низки важливих властивостей:

- здатності реагувати на зміни зовнішнього середовища;
- когерентності (узгодженості) окремих елементів системи, яка полягає в синхронності процесів змін стану різних елементів системи, що проявлялася б у просторі в короткострокові проміжки часу;
- коеволюції, яка передбачає синхронність у різних елементів системи трансформаційних циклів розвитку, що проявляється в довгострокові проміжки часу;
- взаємодоповнюваності, що передбачає зв'язки між елементами системи, побудовані на здатності елементів по-різному змінювати властивості речовинно-енергетично-інформаційних потоків;
- взаємозалежності, тобто такі взаємозв'язки між елементами системи, за яких зміна стану одних елементів викликає зміни в інших елементах;
- взаємовигоди, яка означає, що спільне функціонування елементів покращує їхній стан більшою мірою, ніж їх роздільне функціонування.

Саме зазначені властивості системи виникають і розвиваються за сучасних форм інтеграції економічних суб'єктів на території регіонів України. Прикладами є технопарки, технополіси, кластери. Основними механізмами реалізації явища синергізму є інтеграція і диференціація [5, с. 149-150].

На думку польських науковців К. Вітковського та Д. Старошчиця, соціальна інфраструктура визначається як система закладів і послуг, які задовольняють організованим способом людські потреби у сфері освіти, культури й охорони здоров'я. До них належать школи, лікарні, бібліотеки, музеї, театри, філармонії, клубні заклади, мистецькі та спортивні школи [6, с. 180].

Р. Броль справедливо зазначає, що людина є споживачем не тільки кількісних, але насамперед якісних результатів функціонування соціальної інфраструктури, яку потрібно розуміти як «...система, що складається із закладів і інституцій, які надають послуги невиробничого характеру (споживчого типу), в організований спосіб». Ця система включає в себе заклади й установи, зосереджені на певній території у сфері:

- науки, освіти і виховання;
- культури і мистецтва;
- охорони здоров'я і соціального забезпечення;
- рекреації [7, с. 115].

Нині розвиток соціальної інфраструктури соціогуманітарного простору регіонів України неможливий без належного функціонування вітчизняного інформаційного простору та формування нової соціогуманітарної стратегії, яка має охоплювати знаннєво-освітній, культурний, духовно-інтелектуальний, оздоровчо-рекреаційний вектори життєдіяльності держави.

Соціогуманітарний простір – це гармонізоване суспільне середовище в сукупності з усіма сферами людської діяльності, для яких характерна континуальність поширення і водночас дискретність організації, що призводить до стабільного функціонування дистинацій різного таксономічного рангу [8, с. 32].

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

В аспекті функціонування соціогуманітарного простору регіону система соціальної інфраструктури, на нашу думку, представлена такими підсистемами (компонентами), як (рис. 1):

- культурологічна інфраструктура, яка включає бібліотеки, клубні заклади, театри, кіно, концертні організації, музеї та мистецькі школи;
- освітня інфраструктура, яка складається з дошкільних навчальних закладів, загальноосвітніх навчальних закладів, професійно-технічних навчальних закладів та закладів вищої освіти;
- медична інфраструктура, яка представлена лікарськими амбулаторно-поліклінічними закладами, медичними центрами, аптеками та рекреаційними ресурсами;
- спортивно-фізкультурна інфраструктура, яка включає стадіони, спортивні зали, спортивні школи, фітнес-клуби та фізкультурні центри;
- інформаційна інфраструктура, яка представлена місцевим радіомовленням, місцевим телебаченням, виданням газет і журналів, комп'ютерними центрами та ІТ компаніями.

Рис. 1. Компоненти системи соціальної інфраструктури соціогуманітарного простору регіону

Джерело: розроблено автором.

Взаємодія окремих компонентів соціальної інфраструктури соціогуманітарного простору регіону залежить переважно від їхнього характеру, простору обслуговування та рівня доступності. Визначені компоненти соціальної інфраструктури функціонують для задоволення людських потреб та вказують на їх взаємозв'язок із конкретними інфраструктурними функціями, які, на наше переконання, найбільш повно розкриваються сутність системи соціальної інфраструктури. Треба зазначити, що соціальна інфраструктура виконує свої функції не тільки щодо людей, споживачів послуг, а також з огляду на соціогуманітарний простір, в якому соціальна інфраструктура діє.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Згідно з К. Вітковським, функціями соціальної інфраструктури є основні види діяльності, які здійснюються мешканцями або для мешканців для створення належних умов життєдіяльності населення конкретної таксономічної одиниці. Відповідно до цього визначення, населенні пункти, в яких головним видом діяльності, а отже, головною функцією є культурний розвиток території, можемо говорити про культурні центри або простори.

Таким чином, функціями системи соціальної інфраструктури є елементи, з яких вона складається, а саме (рис. 2):

- функція виховання, освіти і культури, пов'язана з освітнім сегментом. Також її можна назвати *культурно-просвітницька функція*, тому що вона пов'язана з розвитком освітньої, культурної і наукової сфер, а також підвищення рівня освіти та поширення культури в суспільстві та передачі знань і вмінь споживачу на індивідуальному і колективному рівні;

- *функція здоров'я*, пов'язана з функціонуванням закладів і центрів здоров'я. Ця функція може мати назву соціальної функції, оскільки частіше всього вона пов'язана з послугами, які надаються через установи соціального забезпечення, охорони здоров'я або фізичного виховання;

- *профілактична функція* полягає в запобіганні негативним соціальним явищам, таких як бідність, маргіналізація, поганий стан здоров'я (наприклад, фізична обмеженість) і пов'язана із соціальним забезпеченням [6, с. 188–189].

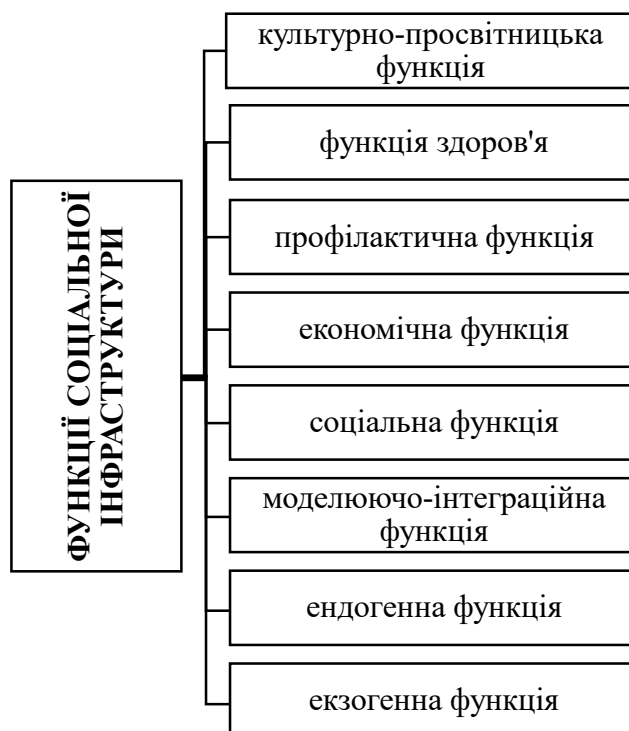

Рис. 2. Функції соціальної інфраструктури в системі соціогуманітарного простору регіону

Джерело: складено автором.

Як зауважує Р. Броль, між різними функціями існують зв'язки, які визначають відносини між ними на конкретній території. Дисбаланс між функціями викликає порушення у функціонуванні соціальної інфраструктури як системи, це означає, що, наприклад, місто або громада може втратити свій статус, якщо зменшиться кількість закладів і інституцій соціальної інфраструктури, оскільки громада не зможе виконати свою роль. З огляду на це Р. Броль, крім вищезазначених функцій соціальної інфраструктури, виділяє функцію активізації. Вона зорієнтована на економічний розвиток конкретної

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

території, а також на значний зв'язок між розвитком соціальної інфраструктури й економічним розвитком [7, с. 23].

По-іншому функцію активізації, яка виражається через вплив послуг соціальної інфраструктури на економічне зростання регіону, називає польський учений А. Кубув. На його думку, це *економічна функція*, основою якої є людина зі своїми навичками та компетенціями, які підвищуються під впливом соціальної інфраструктури. Крім того, ця функція може бути розглянута в репродуктивному аспекті, як інвестиції в людину і розширення її можливостей в інтелектуальному й мотиваційному аспектах, а також активізація прагнень людей до більш інтенсивної праці та підприємництва.

Ще однією функцією соціальної інфраструктури є *соціальна функція*, яка має велике значення як для економічного зростання, так і для поліпшення якості життя населення конкретної території. Вона відповідає наявним потребам, а також створює і популяризує формування нового, якісно кращого суспільства. Соціальна функція досліджуваної інфраструктури реалізуються через такі елементи, як збільшення задоволеністю від життя, шляхом задоволення потреб у знаннях, інформації, розвагах, через пропагування активного та здорового способу життя, результатом чого є формування добробуту населення різних вікових груп.

Наступна функція соціальної інфраструктури пов'язана з територією і чисельністю та структурою населення, які обслуговуються установами та інституціями соціальної інфраструктури. Це *моделюючо-інтеграційна функція*, яка впливає на створення і розвиток різних типів зв'язків, наприклад, доїзду до школи, культурних закладів, лікарні. Ці зв'язки виникають у результаті диференційованого розміщення інфраструктурних закладів, моделюють та інтегрують існуючі елементи системи соціальної інфраструктури.

Зв'язок із територією та населенням, яке обслуговується закладами і інституціями соціальної інфраструктури є необхідною умовою виділення двох функцій: екзогенної та ендогенної. *Ендогенна функція* спрямована на обслуговування мешканців конкретної територіальної одиниці і визначає умови життя в ній, стосується внутрішніх (місцевих) послуг, які включають передусім послуги початкових шкіл, дитячих садків і первинної медичної допомоги. У той час як *екзогенна функція* орієнтується на зовнішній ринок послуг, розпоряджаючись, деякою мірою його доходами й динамікою зростання, особливо в галузі суспільних послуг на рівні регіону [6, с. 190-191].

Дотримання зазначених функцій сприяє поєднанню державної та регіональної політики в напрямку розвитку системи соціальної інфраструктури регіону, підвищення якості життя населення.

Висновки і пропозиції. Результати дослідження доводять, що соціальна інфраструктура соціогуманітарного простору є складною динамічною системою, яка складається з ряду функціонально пов'язаних і взаємодоповнюючих інфраструктурних закладів (освіти, культури, охорони здоров'я), розташованих на певній території та які сприяють всебічному задоволенню потреб населення певного регіону у відповідних послугах.

Крім того, соціальна інфраструктура як система пов'язана із соціальним розвитком, покращенням якості життя населення регіону та розвитком людського потенціалу. Її територіальна організація повинна відповідати просторовому розміщенню населення та максимальному забезпеченню їхніх потреб.

Необхідно зазначити, що однією з ключових проблем досягнення стійкості соціальної інфраструктури регіонів є модернізація соціогуманітарного простору України, створення умов для розвитку людського потенціалу через знання, етнокультурні, соціальні та духовні цінності. Пріоритетними напрямками модернізації системи соціальної інфраструктури соціогуманітарного простору регіону в умовах євроінтеграційного вибору країни мають бути:

- створення комфортних умов для життєдіяльності населення;
- підвищення добробуту населення;

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

- виконання розподілу та обміну матеріальних благ на певній території;
- формування громадської свідомості та наукового світогляду.

Список використаних джерел

1. Пепа Т. В., Чернюк Л. Г. Інфраструктурне забезпечення соціального розвитку регіонів України (методолого-організаційний аспект): монографія. Вінниця, 2015. 280 с.
2. Бутко М. П., Ревко А. М. Соціальні імперативи якісного розвитку продуктивних сил регіонів України : монографія / за заг. наук. кер. д-ра екон. наук, проф. М. П. Бутка. Чернігів: Чернігів. нац. технол. ун-т, 2016. 276 с.
3. Регіональні суспільні системи / відп. ред. Л. К. Семів. Львів, 2007. 496 с.
4. Устойчивое развитие: теория, методология, практика: учебник / под ред. проф. Л. Г. Мельника. Сумы: Университетская книга, 2009. 1216 с.
5. Місцевий розвиток за участі громади: монографія: у 2 т. Суми: Університетська книга, 2013. Том 1: Теоретичні основи сталого місцевого розвитку, орієнтованого на громаду / [за заг. ред. Ю. М. Петрушенка]. 352 с.
6. Witkowski K., Starościc D. System infrastruktury społecznej w gminie. *PWSZ IPiA STUDIA LUBUSKIE*. 2008. T. IV, Sulechów. S. 177–194.
7. *Ekonomika i zarządzanie miastem* / red. R. Brol. Wrocław, 2004.
8. Бутко М. П., Ревко А. М. Соціальна інфраструктура як каталізатор модернізації соціо-гуманітарного простору регіонів України. *Регіональна економіка*. 2017. № 4 (86). С. 28–37.

References

1. Pepa, T. V., Cherniuk, L. H. (2015). *Infrastrukturne zabezpechennia sotsialnoho rozvytku rehioniv Ukrainy (metodoloho-orhanizatsiyni aspekt) [Infrastructure provision of social development of the regions of Ukraine (methodological and organizational aspect)]*. Vinnytsia. [in Ukrainian].
2. Butko, M. P., Revko, A. M. (2016). *Sotsialni imperatyvy yakisnoho rozvytku produktyvnykh syl rehioniv Ukrainy [Social imperatives of qualitative development of productive forces of the regions of Ukraine]*. Chernihiv: ChNTU [in Ukrainian].
3. Semiv, L. K. (Ed.) (2007). *Rehionalni suspilni systemy [Regional social systems]*. Lviv [in Ukrainian].
4. Melnik, L. G. (Ed.) (2009). *Ustoichivoe razvitie teoriia metodologiiia praktika [Sustainable development: theory, methodology, practice]*. Sumy: Universitetskaia kniga [in Russian].
5. *Mistsevyi rozvytok za uchasti hromady [Local community development]* (2013). (Vols. 2). Yu. M. Petrusenko (Ed.). Vol. 1: *Teoretychni osnovy staloho mistsevoho rozvytku, orientovanoho na hromadu*. Sumy: Universytetska knyha [in Ukrainian].
6. Witkowski, K., Starościc, D. (2008). System infrastruktury społecznej w gminie [The social infrastructure system in the commune]. *PWSZ IPiA STUDIA LUBUSKIE*, IV, Sulechów, 177–194 [in Poland].
7. Brol, R. (Ed.) (2004). *Ekonomika i zarządzanie miastem [Economics and city management]*. Wrocław [in Poland].
8. Butko, M. P., Revko, A. M. (2017). Sotsialna infrastruktura yak katalizator modernizatsii sotsiohumanitarnoho prostoru rehioniv Ukrainy [Social infrastructure as a catalyst for the modernization of the socio-humanitarian space of Ukraine's regions]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, 4 (86), 28–37 [in Ukrainian].

Ревко Альона Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Ревко Алена Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры социальной работы, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Revko Alona – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Work, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: alohaha19@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7888-3657>

ResearcherID: J-1377-2016